

FRIVILLIG KRAFTINNSATS.

HENDELSESRAPPORT BEREDSKAP 2021

Norges Røde Kors
Postboks 1, Grønland
0133 Oslo
Norge

E-post: post@redcross.no

Webadresse: www.rodekors.no

ISBN: 978-82-7250-229-3

Design: Wittusen & Jensen

Forsidefoto: Ingar Hansen/ Sortland Røde Kors

FORORD

DEN HELT NØDVENDIGE INNSATSEN

Aldri før har det vært registrert flere søk- og redningsoperasjoner i Norge enn i 2021. Stadig oftere kalles Røde Kors-frivillige til innsats. Også 2022 vil kreve ekstra innsats. Ukraina-krisen gir konsekvenser ingen har full oversikt over akkurat nå, men mange mennesker vil ha behov for hjelp og omsorg, og i det arbeidet vil frivillige ha en viktig rolle. Røde Kors-frivillige over hele landet gjør seg klare til å hjelpe flyktningene.

Med koronapandemien har nordmenn fått en felles, nasjonal innsikt i hvilket enormt puslespill som må legges for at myndigheter, redningsetater, helsepersonell, frivillige og andre skal være i stand til å hjelpe når noe uforutsett skjer. Langt flere enn før har nok også fått økt forståelse for at beredskap og innsats handler om mye mer enn rednings- og leteaksjoner. Det handler like mye om omsorg og psykososial støtte, om å være et medmenneske for dem som trenger det.

Frivillig innsats er helt avgjørende når store kriser og katastrofer skjer i Norge. Når det haster, må lokalkunnskap, god trening, riktig utstyr og godt samarbeid mellom ressursene være på plass. Det er umulig for det offentlige å bygge en tilstrekkelig, lokal beredskap over hele landet som kan møte enhver ekstraordinær hendelse uten frivillig innsats. Røde Kors er støtteaktør for myndighetene og bistår der det er behov.

Stadig flere kommuner inngår samarbeidsavtaler med frivilligheten om beredskap. Der samarbeidet er konkretisert i en avtale, er både kommunene og Røde Kors best forberedt når hendelser rammer.

Økningen i antall søk- og redningsoperasjoner i 2021, er en fortsettelse av en utvikling over tid. Antallet aksjoner til lands i regi av Hovedredningssentralen har doblet seg de siste ti årene.

Røde Kors deltar i snitt på om lag 20 prosent av disse aksjonene. Ifølge Institutt for samfunnsforskning er det gode grunner til å tro at det vil bli en økning generelt i søk- og redningsoperasjoner og andre støtteoppdrag, særlig i forbindelse med naturfarer. Dette er en virkelighet vi forbereder oss på.

Klimakrisen preger nesten alle sider ved samfunnet vårt, den rammer enkeltmennesker og hele samfunn. Og den rammer de som er mest sårbare, hardest. Sommeren 2021 så vi enda en gang hvordan ekstremvær blir stadig mer ekstremt. Bildene og vitnebeskrivelsene fra Europa og andre verdensdeler etter både flom, hetebølger, sykloner og skogbranner, var skremmende. Også i Norge fører endringene i klimaet med seg ekstreme værutslag som styrtregn, tørke og flom. Dersom vi ikke er forberedt når det skjer, kan det gå hardt utover bygninger, infrastruktur – og mennesker i Norge.

Røde Kors er en beredskapsorganisasjon og dermed står vi midt oppi de hendelsene som skjer og som vil øke i styrke. Å være i beredskap betyr å ha utstyret klart, ha tenkt gjennom hva som kan skje, ha ressurser tilgjengelig og ha planlagt for ulike scenarier. For å lykkes med det, må vi planlegge godt, samarbeide med kommuner og nødetater og opplyse befolkningen. Slik sikrer vi at vi alle er best mulig forberedt dersom en akutt situasjon eller krise oppstår. Det er for sent å sikre beredskap når krisen først har inntruffet.

Thor Inge Sveinsvoll,
president Røde Kors

Bernt G. Apeland,
generalsekretær
Røde Kors

30. desember 2021 hold Røde Kors etårsmarkering etter skredkatastrofen i Gjerdrum. 400 Røde Kors-frivillige bisto den første tiden etter skredet med blant annet støtte til nødetatene og psykososial førstehjelp. Foto Stein Teppen/Røde Kors

INNHold

Året oppsummert	6
Historisk mange oppdrag under krevende smittevern	8
Stor økning i ambulanseoppdrag	9
Klima og beredskap	10
Stor innsats for evakuerte afghanere	12
Førstehjelp og blodgivning – vi har alle en rolle i beredskapen	13
Anbefalinger for fremtidens beredskap	14

ÅRET OPPSUMMERT

Historisk mange oppdrag

I 2021 ble Røde Kors kalt ut på 1773 søk- og redningsaksjoner. Dette er det høyeste antallet vi noen gang har registret. Vi reddet liv når naturkreftene herjer slik som da 11 personer ble hentet fra Skarvassbuhytta i Troms, og vi lette etter demente og mennesker i økt selvmordsfare. Antall aksjoner vitner om en storstilt innsats samtidig som frivillige har bistått med å støtte kommuner i test- og vaksinearbeid. Frivillige har i 2021 kjørt 4 291 ambulanseoppdrag som avlastning for sykehusene, en økning på over 18% fra 2020.

Enorm koronastøtte til kommuner

Det laveste estimatet på Røde Kors' frivilliges pandemiinnsats i løpet av de to siste årene er på 650 000 timer, det høyeste ligger på over 3 100 000 timer¹. Innsatsen tilsvarer dermed et sted mellom 383 og 1 800 årsverk og mellom 246 og 1 173 MNK.

Frivillige har fraktet pasienter i ambulanse, gitt råd om smittevern og mye mer, hele uken, også på dager som julaften og 17. mai. Røde Kors har beredskapsavtaler med 223 kommuner, og nesten 200 lokalforeninger har bidratt under pandemien på test- og vaksineestasjoner på sykehus, flyplasser og idrettshaller.

ANTALL FRIVILLIGE:

43 000 frivillige i Røde Kors

6 000 frivillige i Hjelpekorps

Kritisk behov for bedre lokal klimatilpasning

Da 15 personer i bygda Bødal i Sogn hadde vært isolert og strømløs i fire dager i april var det godt å ha lokale Røde Kors-frivillige i nærheten som fraktet mat inn via båt. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kaller 2021 et år fylt av kontraster; tørke, men også flom, jordskred- og sørpeskred. Det ble sendt ut totalt 70 jordskredvarsel, 129 flomvarsel og 22 dager med varsel om styrtregn². Røde Kors advarer i rapporten Norsk klimatilpasning og beredskap en varslet krise³ om at nesten halvparten av norske kommuner ennå ikke har gjennomført faktiske klimatilpasningstiltak. I tillegg viser en ny rapport fra Institutt for Samfunnsforskning at antallet søk- og redningsaksjoner knyttet til naturfarer er ventet å øke raskt.⁴

Gjerdrum-skredet

Beredskapsarbeidet i forbindelse med den dypt tragiske Gjerdrum-ulykken preget starten av 2021. Totalt bisto over 400 Røde Kors- frivillige med 8.500 timer. Responsen besto av støtte til nødetatene med 210 trente mannskap, 21 ambulanser, mannskapsbiler og ATV-er, og psykososial førstehjelp på tre evakuert- og pårørendesenter i regi av rundt 200 frivillige.

Mobilisering for afghanske flyktninger

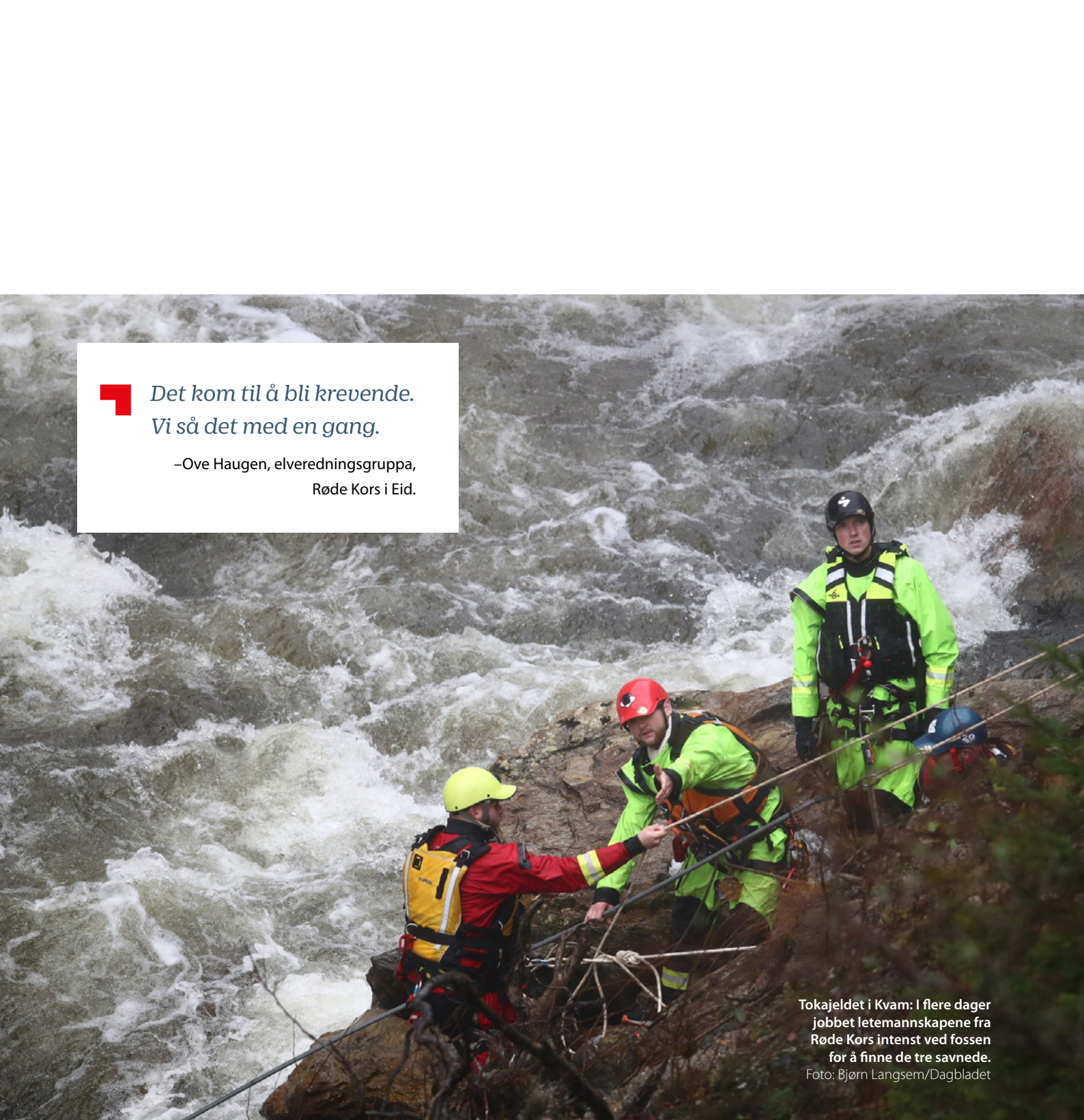
Etter maktovertagelsen i Afghanistan i august bisto Røde Kors- frivillige norske myndigheter med mottak av evakuerte afghanere. Flere steder i landet stilte frivillige opp for å gjøre livet litt lettere for mennesker som på kort tid måtte forlate landet sitt. På nasjonalt ankomstsenter i Råde, på karantenehotell i Sandefjord og på Herøya innkvartering i Porsgrunn ble det blant annet delt ut klær og igangsatt aktiviteter for barna.

1 Røde Kors 2021. [Røde Kors' innsats under pandemien 2020 – 2021](#) Les mer om vår koronainnsats i denne rapporten.

2 NVE: [Tørke-, flom- og jordskredåret 2021 - Varsom](#)

3 Les mer om Røde Kors' [klima- og beredskapsanalyser i rapporter](#) på vår nettside

4 Hansen Wøien Vibeke og Winsvold Slagsvold Marte (2021) [Fremtidens frivillige beredskap. Delrapport 1: framskrivninger. En analyse av risikoen for uønskede hendelser i fremtiden](#). ISF. Rapporten er utført på oppdrag fra Røde Kors.

7 *Det kom til å bli krevende.
Vi så det med en gang.*

–Ove Haugen, elveredningsgruppa,
Røde Kors i Eid.

Tokajeldet i Kvam: I flere dager
jobbet letemannskapene fra
Røde Kors intenst ved fossen
for å finne de tre savnede.
Foto: Bjørn Langsem/Dagbladet

Blodgiving og førstehjelp – vårt felles ansvar

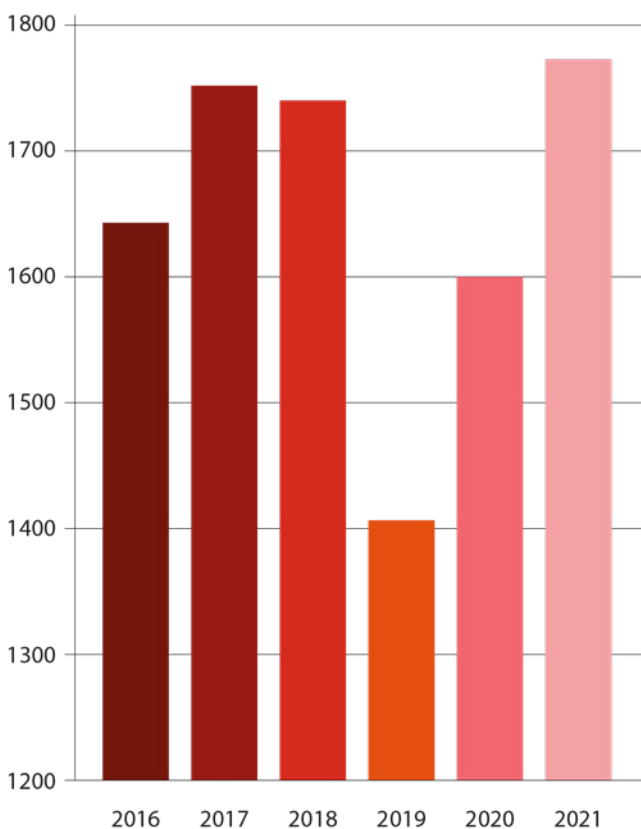
Røde Kors rekrutterer over 90 % av alle blodgivere i Norge, og i 2021 var det nesten 26 900 påmeldinger til GiBlod.no. Allikevel mangler Norge rundt 30 000 blodgivere for å ha

en tilfredsstillende blodberedskap. Rundt 3 000 personer fikk livreddende kunnskap gjennom førstehjelpskurs i mai 2021, og nytt materiell har gitt flere barnehagebarn førstehjelpsopplæring i løpet av det siste året.

HISTORISK MANGE OPPDRAG UNDER KREVENDE SMITTEVERN

I løpet av 2021 ble frivillige fra Røde Kors kalt ut på 1 773 søk- og redningsoppdrag.⁵ Det er en økning på over 170 aksjoner siden 2020, og er det høyeste antallet Røde Kors har registrert noen gang.

Antall søk- og redningsaksjoner

2021 har vært et utfordrende år hvor smittevernsforsvarlighet, opplæring og øvelser har krevd tid og ressurser, samtidig som frivillige har deltatt på svært mange søk- og redningsaksjoner.

Antallet aksjoner til lands i regi av Hovedredningsentralen har doblet seg de siste ti årene viser en fersk rapport fra Institutt for samfunnsforskning (ISF). Røde Kors deltar på omtrent en av fem av disse oppdragene.⁶ Mange av aksjonene Røde Kors blir kalt ut til er etter mennesker som har skadet seg, eller gått seg bort, og trenger hjelp for å finne veien hjem. Dette kan være høyt til fjells eller i bynære skogsområder.

Røde Kors leter også etter mennesker i en ekstra utsatt livssituasjon. I aksjoner hvor man har få indiksjoner på hvor den savnede er, trengs det ofte mange mennesker til å lete slik at man får dekket store områder. Det kan være motløse mennesker, mentalt syke, eller demente som har kommet bort fra sykehjem. I 2021 var det 44 aksjoner etter demente, 25 etter mentalt syke, 15 leteaksjoner etter barn, og 87 i kategorien økt selvmordsfare. Den markante økningen i aksjoner etter mennesker med økt selvmordsfare som vi så i 2020 har falt i 2021 og er nå på lignende nivå som tidligere år.

Leteaksjoner etter særlig sårbare grupper

Kategori savnet	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Økt selvmordsfare	74	47	87	91	138	87
Demente	49	30	51	47	50	44
Mentalt syk	25	27	34	21	33	25
Barn (1–15 år)	29	21	14	17	18	15

⁵ Tall fra oppdrag i regi av hovedredningssentralen (HRS) og redningsoppdrag fra akuttmedisinsentral (AMK). I 2015 endret Røde Kors registreringssystem og kan derfor kun sammenligne tallene fra 2016 og frem til 2021.

⁶ Hansen Wøien Vibeke og Winsvold Slagsvold Marte (2021) [Fremtidens frivillige beredskap. Delrapport 1: framskrivninger. En analyse av risikoen for uønskede hendelser i fremtiden](#). ISF. Rapporten er utført på oppdrag fra Røde Kors.

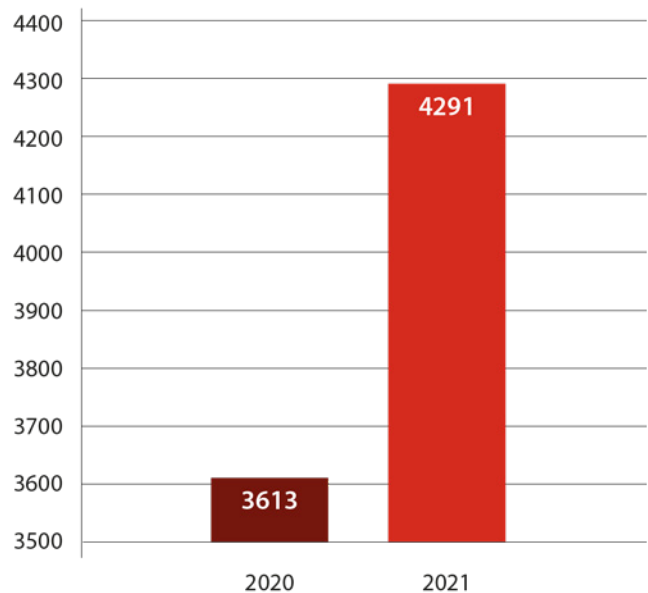
STOR ØKNING I AMBULANSEOPPDRAG

I løpet av 2021 bidro frivillige fra Røde Kors med 4291 ambulanseoppdrag. Det er en økning på over 18 % siden 2020.

Beredskapsambulansene til Røde Kors avlaster sykehusenes ressurser, og under koronapandemien har de blant annet blitt brukt til å frakte antatt smittede personer. I tillegg utgjør frivilligheten en viktig ekstraressurs slik at det er nok raskt tilgjengelige ambulanser dersom det skjer en alvorlig hendelse.

Hver enkelte frivillig som kjører ambulanse for Røde Kors har 418 timer med kurs bak seg i tillegg til krav til egentrening og erfaring. Røde Kors' frivillige ambulansespersonell har 362 timer med kurs.⁷

Ambulanseoppdrag

Frivillige fra Røde Kors bisto på vaksineringscenter i Arendal.
Foto: Id Anna Skrivarhaug/Røde Kors

KLIMA OG BEREDSKAP

7 *Dersom økningen vi så i søk- og redningsaksjoner de siste ti årene fortsetter på samme måte, vil resultatet kunne bli over 50 prosent flere oppdrag i 2030 sammenlignet med 2020. Det betyr at vi må ha betydelig flere frivillige i beredskap.»*

–Kjersti Løvik, landsrådsleder i Røde Kors Hjelpekorps

For å være i stand til å bidra må de frivillige i hjelpekorpsene øve. Her på vinterøvelse i Lyngen 2021. Foto: Lyngen Røde Kors

NY RAPPORT:

Røde Kors' rapport «Norsk klimatilpasning og beredskap en varslet krise»¹

I rapporten setter Røde Kors søkelys på manglende klimatilpasning og beredskap, og etterlyser en nasjonal klimatilpasningsplan.

Hovedpoeng

- Nesten halvparten av norske kommuner har ennå ikke gjennomført faktiske klimatilpasningstiltak.
- Mer enn halvparten av kommunene rapporterte i 2019 at de har opplevd en eller flere alvorlige naturhendelser de siste to årene.

- Under halvparten av kommunenes beredskapsplaner lever opp til minimumskravene og kun 69 prosent har utarbeidet planer for oppfølging av samfunnssikkerhetsarbeidet.
- Røde Kors er bekymret for at pandemihåndteringen har fått konsekvenser for kommunenes beredskapsarbeid og klimatilpasning.

Opplæring og øvelser er avgjørende for å kunne yte når det gjelder. Her fra kurs i aksjonsledelse på Merket i 2021. Foto: Camilla Krabbe/Røde Kors

¹ Røde Kors (2021) «Norsk klimatilpasning og beredskap – en varslet krise?» Oslo: Røde Kors.

STOR INNSATS FOR EVAKUERTE AFGHANERE

Etter maktovertagelsen i Afghanistan i august bisto Røde Kors-frivillige med mottak av evakuerte afghanere. Flere steder i landet stilte frivillige opp for å gjøre livet litt lettere for mennesker som på kort tid måtte forlate landet sitt.

Vestfold Røde Kors har hjulpet til med ulike oppgaver på karantenehotell for mennesker som har kommet fra Afghanistan til Norge.

Foto: Olav A. Saltbones/Røde Kors

FØRSTEHJELP OG BLODGIVING

– VI HAR ALLE EN ROLLE I BEREDSKAPEN

Røde Kors har i 2021 bidratt til å øke førstehjelpskunnskapen i befolkningen blant både voksne og barn, og har rekruttert nesten 27 000 blodgivere.

Førstehjelp for barn og voksne

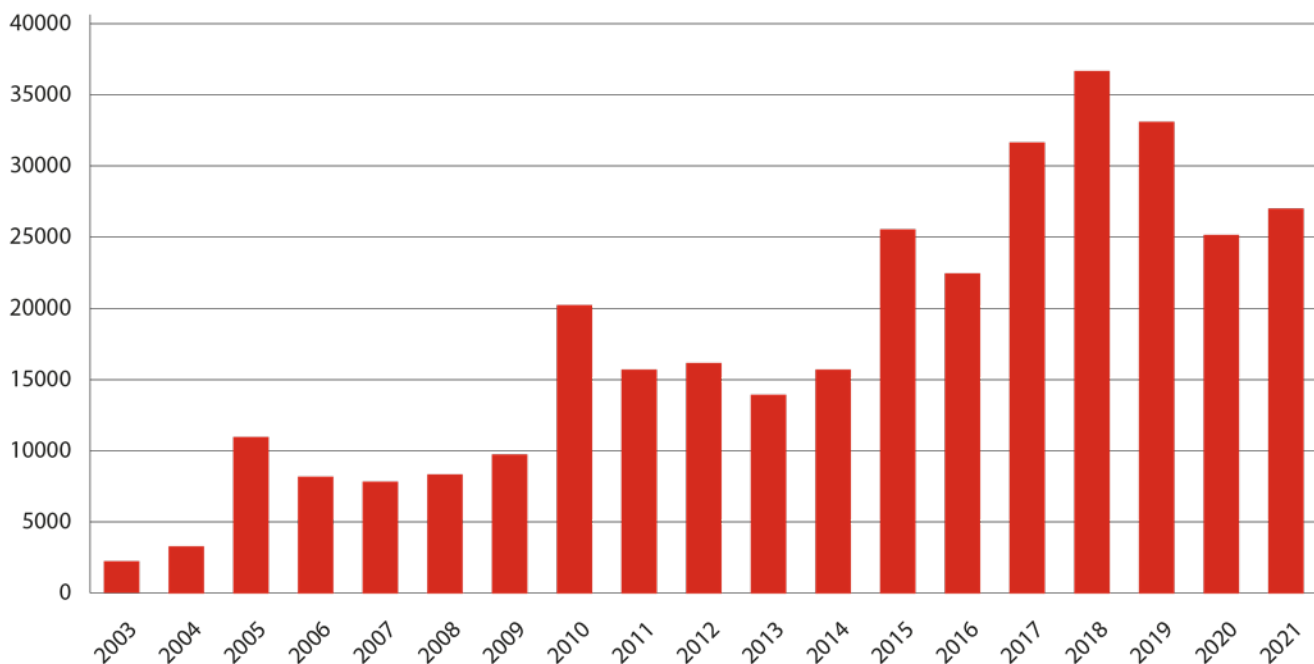
Førstehjelp er ferskvare. Under førstehjelpskampanjen i mai ble det holdt 30 kurs hvor 3 000 personer frisket opp førstehjelpskunnskapene sine. Røde Kors har i flere år satset på førstehjelpsduken Henry som brukes i barnehager landet rundt, og har i 2021 utviklet nye filmer og digitalisert innhold. Siden 2011 har rundt en halv million barnehagebarn fått førstehjelpsopplæring og 85 prosent av barnehagene i Norge har fått undervisningsopplegget.

Mangler 30 000 blodgivere

Annenhver nordmann vil trenge blodprodukter, men færre en 2 prosent av befolkningen er blodgivere. Ifølge fagmiljøet trengs om lag 30 000 flere blodgivere for å ha en tilfredsstillende blodberedskap i Norge. Blod er ferskvare og mange pasienter er avhengig av det for å overleve alvorlig sykdom og skader. I tillegg er det svært viktig for blodberedskapen å ha nok blodgivere som kan stille opp når behovet er størst.

Hvert år slutter mellom 15 000 og 20 000 blodgivere av naturlige årsaker som alder, flytting, sykdom og lignende. Disse må erstattes, hvert eneste år. Dette bidrar Røde Kors med.

Antall personer som årlig melder ønske om å gi blod via giblod.no

ANBEFALINGER FOR FREMTIDENS BEREDSKAP

Myndigheter, frivilligheten og befolkningen har et felles ansvar for å sikre at Norge er forberedt på uønskede hendelser. 2021 har vært et år med rekordhøy innsats fra frivillige i en særlig krevende pandemisituasjon. På bakgrunn av årets erfaringer gir Røde Kors følgende anbefalinger.

KOMMUNENE MÅ:

- **Inngå samarbeidsavtaler om beredskap** mellom kommunene og frivillige beredskapsorganisasjoner.
- **Øke øvelsesfrekvensen** mellom frivillige beredskapsorganisasjoner, offentlige myndigheter og andre relevante aktører. Kommunene har et særlig ansvar i å øve mer med frivilligheten.
- **Gjennomføre og følge opp helhetlige ROS-analyser** i tråd med den kommunale beredskapsplikten.
- **Ta høyde for klimaendringer** i kommunenes ROS-analyser og sørge for at identifiserte klimatilpasningstiltak gjennomføres. Klimaendringer og mer ekstremvær stiller nye og større krav til kommunal beredskap.
- **Prioritere forebyggende arbeid.** Nok ansatte med ansvar for beredskap, og beredskapskompetanse på ledernivå i kommunene er avgjørende.

NASJONALE MYNDIGHETER MÅ:

- **Videreføre enerettsmodellen** og prioriteringen av beredskapsorganisasjoner som mottaker av overskuddet til Norsk Tipping.
- **Støtte utvikling og drift av et felles digitalt aksjonsstøttesystem.** Det er igangsatt en prosess i Justisdepartementet og Hovedredningsentralen har tatt ansvaret for et prosjekt som skal få på plass et slikt verktøy, men vi er helt avhengige av videre finansiering slik at verktøyet kan utvikles og driftes på en god måte.
- **Opprette en egen pott for å styrke frivillig helseberedskap.** Det kommer en ny pandemi eller hendelse som vil utfordre samfunnet igjen, og da må vi sikre at frivilligheten fortsatt står sterkt i stand til å støtte myndighetene.
- **Innføre full og regelstyrt momskompensasjon for frivillige organisasjoner.** Utstyret til Røde Kors benyttes både i søk- og redningsoppdrag, pasienttransport utenfor vei og i kommunenes beredskapsarbeid.
- **Dekke frivillige organisasjoners kostnad for nødnett-terminaler** i sin helhet over statsbudsjettet.
- **Fremme stortingsmelding om en nasjonal klimatilpasningsplan.** Klimatilpasningsplanen må ta høyde for vedlikeholdsetterslepet i kritisk infrastruktur, og følges opp med tilstrekkelig finansiering.
- **Øke støtten til klimatilpasningsarbeid via statsbudsjettet.** Tiltak rettet mot små og mellomstore kommuner er særlig viktig. Behovet for flere ansattressurser til å følge opp bered-

skaps- og klimatilpasningsarbeid er prekært, og øremerkede tilskudd bør vurderes. Tilstrekkelig finansiering av NVEs klimatilpasningstiltak og rolle som tilrettelegger av samarbeid på tvers må sikres.

- **Øke støtten til organisasjonene i Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF)** for å sikre økt rekruttering, utstyr, kursing og øvelser for å ivareta en landsdekkende beredskap.
- **Utrede avgiftsfritak for kjøretøy** som benyttes i den frivillige redningstjenesten.
- **Kompensere private bedrifiers kostnader når ansatte deltar som frivillige** på søk-, rednings- og beredskapsoppdrag.
- **Etablere bedre insentiver til å øke antallet samvirkeøvelser** mellom aktuelle beredskapsaktører lokalt og nasjonalt.
- **Tilrettelegge for at den frivillige delen av redningstjenesten kan opprettholde sin beredskap langs kysten.** Krav til sertifikater og trening må utformes slik at det både sikrer økt sikkerhet på sjøen og tar hensyn til frivillighetens rolle.
- **Fortsette satsingen på et kunnskapsløft om personlig beredskap** og hva den enkelte selv kan gjøre før, under og etter en beredskaps-situasjon.
- **Øke finansieringen av blodbankene** for å sikre bemanning og opplæring som svarer på blodberedskapsbehovet.
- **Etablere et nasjonalt blodgiverregister.**
- **Fortsette arbeidet med å sikre trygg ferdsel i norsk natur** ved å bevisstgjøre og avklare rollefordeling mellom beredskapsorganisasjoner, reiselivsnæringen og myndighetene.
- **Sikre at befolkningen har tilgang til førstehjelpskunnskap** og opplæringsarenaer i sitt nærområde.

RØDE KORS MÅ:

- **Prioritere god opplæring** av alle som er, eller ønsker å bli, frivillige i Røde Kors.
- **Sørge for at alle frivillige er informert om mulighetene for oppfølgingssamtaler** etter krevende aksjoner eller hendelser.
- **Rekruttere flere frivillige** med interesse for søk og redning og beredskap.
- **Sørge for at hele organisasjonen, lokalt, distrikt og nasjonalt, deltar i beredskapsøvelser,** og øke beredskapskompetanse på ledernivå blant frivillige og ansatte.
- **Bidra aktivt til å øke kunnskap om førstehjelp og egenberedskap** i befolkningen.

Besøksadresse Hausmanns gate 7, 0186 Oslo Postadresse Postboks 1, Grønland, 0133 Oslo
Telefon (+47) 22 05 40 00 E-post post@redcross.no